

HÖGSTA DOMSTOLENS

BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 29 juni 2010

Ö 4936-09

KLAGANDE

Skatteverket
171 94 Solna

MOTPART

HB

Ombud: Advokat RA

SAKEN

Utmätning

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut 2009-10-09 i mål ÖÄ 6399-09

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut fastställer Högsta domstolen Kronofogdemyndighetens beslut den 21 april 2009 (E-62925-09) om utmätning av HBs andel av fastigheten X 21.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Skatteverket har yrkat att Högsta domstolen ska ändra hovrättens beslut och fastställa utmätningsbeslutet.

HB har bestritt ändring.

SKÄL

1. Kronofogdemyndigheten utmätte i april 2009 HBs hälftenandel i fastigheten X 21 för skulder i allmänna mål om 1 547 283 kr. Tingsrätten fastställde utmätningsbeslutet. Fastigheten har i mars 2009 genom Kronofogdemyndighetens försorg värderats till 4 600 000 kr och i juli samma år genom HB försorg till 4 400 000 kr. Fastigheten är belånad för 4 250 000 kr.
2. Hovrätten har upphävt utmätningsbeslutet med hänvisning till 4 kap. 3 § utsökningsbalken. Enligt hovrätten fanns det en betydande osäkerhet om en försäljning alls skulle ge något överskott och i så fall vilket. Hovrätten uttalade också att ett överskott måste sättas i relation bl. a. till utmätningskuldernas storlek samt till den omständigheten att utmätningen avsåg gäldenärens bostadsfastighet och således innebar en för honom mycket ingripande åtgärd.
3. Enligt första stycket i 4 kap. 3 § utsökningsbalken gäller som en allmän regel att utmätning ska ske endast om det belopp som beräknas flyta in, efter

avdrag för kostnader som uppkommer efter utmätningen, ger ett överskott som gör åtgärden försvarlig.

4. I paragrafens andra stycke ges ytterligare föreskrifter för det fallet att olika slag av egendom finns att tillgå hos gäldenären och det kan bli aktuellt att välja vilken egendom som ska utmätas. Av utmättningsbar egendom bör i första hand tas i anspråk sådan tillgång som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären, om ej annat följer av 4 kap. 4–6 §§. Vid en tillämpning av andra stycket måste sålunda rimlig hänsyn tas också till gäldenärens intressen, särskilt intresset av att onödig värdeförstöring kan undvikas. Som regel bör därför bl.a. fast egendom utmätas i sista hand. (Se Walin m.fl., Utsökningsbalken, En kommentar, 4 uppl. 2009, s. 131.)

5. Såvitt har kommit fram i detta mål saknar HB andra utmättningsbara tillgångar än sin andel i fastigheten. Frågan är därmed om utmätningen framstår som försvarlig i den mening som avses i första stycket av 4 kap. 3 § utsökningsbalken.

6. Den ursprungliga lydelsen av utsökningsbalken innehöll inte någon uttrycklig regel av det slag som nu finns i 4 kap. 3 § första stycket. Efter vad som uttalades under lagförarbetena var det emellertid en tämligen självklar princip att egendom inte borde utmätas, om utmätningen inte kunde väntas leda till att utmättningsborgenären fick åtminstone någon betalning för sin fordran. Samtidigt ansågs det ofta inte vara praktiskt möjligt att tillämpa principen fullt ut. Detta gällde särskilt för bl.a. fast egendom med hänvisning till att det ansågs svårt att före utmätningen klarlägga hur stort belopp egendomen häftade för och till att skuldbelastningen kunde växla från tid till annan. (Prop. 1980/81:8 s. 361 f. och Gregow, Utsökningsrätt, 3 uppl. 1996, s. 103.)

7. När det nuvarande första stycket infördes i utsökningsbalken år 1993 var synsättet emellertid delvis ett annat. Det ansågs inte längre självklart att utmätning skulle kunna underlåtas bara därför att en del förrättningskostnader inte blev täckta. Vad som alltid skulle täckas av försäljningsintäkterna var kostnaden för en fortsatt hantering av egendomen, efter själva utmätningen. Den dittills tillämpade principen ansågs leda till att en gäldenär kunde fredas mot utmätning därför att grundavgifterna – vid den aktuella tiden 500 kr eller 1 000 kr – uppgick till belopp som inte var obetydliga, i synnerhet om flera ansökningar var aktuella mot en och samma gäldenär. Genom lagändringen skulle det därför bli möjligt att genomföra en utmätning så snart någonting utöver de efter utmätningen uppkomna kostnaderna beräknades bli betalda. Något krav på att en del av själva fordringsbeloppet ska bli täckt gäller således inte. Det avgörande är om åtgärden framstår som försvarlig, och enligt lagmotiven är det möjligt att alltefter omständigheterna i det enskilda fallet ta hänsyn till myndighetens arbetsinsats och olägenheterna för gäldenären. (Prop. 1993/94:50 s. 293 ff.)

8. Det finns skäl att peka på det systematiska sambandet med 4 kap. 33 § andra stycket utsökningsbalken som måste ha tjänat som förebild för det nuvarande första stycket i 3 § (jfr prop. 1993/94:50 s. 294). Enligt 33 § andra stycket ska en utmätning hävas, om en försäljning av egendomen eller en indrivning av utmätt fordran inte kan antas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig. Om bedömningen vid utmätningstillfället inte står sig under det fortsatta förfarandet, aktualiseras ånyo frågan om det försvarliga i en realisation av egendomen. Så kan exempelvis bli fallet om det visar sig att egendomen har ett lägre värde än beräknat eller belastas av panträtt i större utsträckning än som antagits vid utmätningen (jfr beträffande fast egendom reglerna i 12 kap. 32 och 40 §§ om vilka inrop som får godtas vid försäljning). Vad som ska bedömas vid en tillämpning av 33 § andra stycket får numera anses vara om en realisation kan antas inbringa ett till beloppet beaktansvärt överskott i den mening som avses i 4 kap. 3 § första stycket.

(Jfr prop. 1980/81:8 s. 489 och 491, Gregow, a.a s. 102 och Walin m.fl., a.a. s. 208.)

9. Vid bedömningen enligt 4 kap. 3 § första stycket utsökningsbalken är det således själva det förväntade överskottet vid en realisation som står i blickfånget, och utmätning kan aktualiseras så snart överskottet täcker mer än de kostnader som beräknas uppkomma efter utmätningen. Varken regelns ordalydelse eller dess funktion lämnar något egentligt utrymme för att ge omständigheter av annat slag en mer avgörande eller självständig betydelse.

10. I det nu aktuella målet kan en utmätning av HBs andel i fastigheten beräknas ge ett överskott som täcker framdeles uppkommande kostnader. Överskottet får antas räcka också till betalning av alla de hittillsvarande förrättningskostnaderna.

11. I vilken utsträckning det finns anledning att därutöver räkna med ett överskott är mera svårbedömt, eftersom det i nuläget inte kan göras någon exakt uppskattning av försäljningspriset. En sådan situation är dock inte ovanlig och kan allmänt sett inte i sig hindra en utmätning. Oavsett vilken av de i målet åberopade värderingarna som läggs till grund för bedömningen, kan utmätningen beräknas ge ett överskott som kommer att räcka inte bara till samtliga kostnader utan också till själva fordringen med ett inte obetydligt belopp. Att det i så fall blir fråga om en förhållandevis liten del av fordringen medför inte att utmätningen inte skulle vara försvarlig. Inte heller det förhållandet att utmätningen avser en bostadsfastighet kan hindra en utmätning enligt 4 kap. 3 § första stycket utsökningsbalken; en annan bedömning skulle i realiteten innebära att egendom togs undan från utmätning i vidare mån än som följer av 5 kap. i balken.

12. Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning ska därför fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gertrud Lennander, Dag Victor,
Gudmund Toijer (referent), Lena Moore och Johnny Herre
Föredragande revisionssekreterare: Ulf Lundqvist